

140 let pražské statistiky

V roce 2011 oslaví 140. výročí založení pražská statistika a s ní i Ročenka hlavního města Prahy. První ročenka pro královské hlavní město Prahu vyšla v roce 1871 a obsahovala výsledky sčítání lidu z roku 1869.

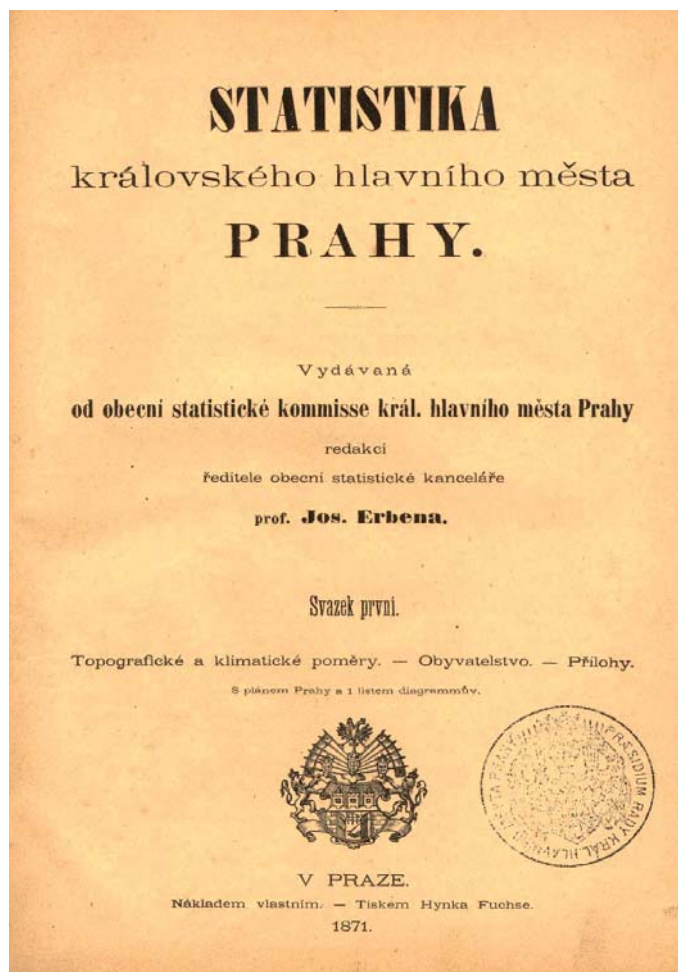
Snahy zřídit v Praze zvláštní orgán zaměřený na statistiku města pocházejí již z 60. let 19. století. Za počátek organizované statistiky v Čechách lze považovat už rok 1858, kdy na popud Ústředního výboru pro zemědělskou a lesnickou statistiku Čech c. k. Vlastenecko-hospodářské společnosti byla zřízena Statistická kancelář.

Pražská ročenka včera a dnes

Statistika rakouské monarchie však existovala již dávno předtím. V roce 1829 byla zřízena Ústřední statistická komise ve Vídni. Právě Ústřední statistická komise ve Vídni zaslala 10. června 1868 přípis pražskému starostovi. V něm zdůrazňovala potřebu zřízení zvláštního **městského** statistického orgánu.

Statistika jako součást městské samosprávy

Všechny tyto podněty měly vliv na vytvoření městské statistiky

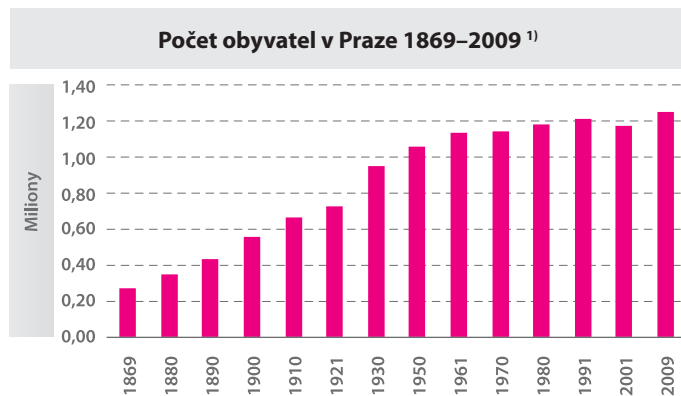
Pražská ročenka včera.

Praha byla tedy mezi českými městy první, kde došlo k vytvoření statistického orgánu, který slouží městské samosprávě. Další městské statistické kanceláře byly založeny v Plzni (1890), Brně (1896), Olomouci (1900) a Pardubicích (1935).

Poměrně brzo po ustanovení komise, koncem roku 1871, byla vydána první publikace v české a německé verzi „Statistika královského hlavního města Prahy“. Obsahovala výsledky sčítání lidu z roku 1869. To je považováno za první „moderní sčítání“ vyznačující se dodržováním hlavních zásad vytyčených mezinárodními statistickými kongresy a na podkladě konkrétní zákonné normy.

Ročenka v průběhu let

Nedlouho po vydání první ročenky, v roce 1880, byl schválen návrh, aby činnost statistické komise byla rozšířena i na některé sousední obce, které na její činnost také finančně přispívaly (např. Vyšehrad nebo Královské Vinohra-

Pozn.: Počet obyvatel 1869–2001 vychází z výsledků sčítání lidu, za rok 2009 z demografické bilance.

Zdroj: ČSÚ. ¹⁾ přepočteno na současnou územní strukturu

v Praze. Městská rada sestavila „stálou komisi znalců z jednotlivých oborů vědy statistické a správy obecní“. Tito znalci měli řídit statistické práce a spravovat městskou statistickou kancelář. Statut Statistické komise královského hlavního města Prahy byl schválen 9. 6. 1870 a na ustavující schůzi byl zvolen jejím přednostou profesor Karel Kořistka, významný český statistik a pedagog. Pro zajímavost, členem komise se stal i básník Karel Jaromír Erben.

Pražská ročenka dnes.

Tab. X. Stav domovní (čelední) obyvatelstva pražského r. 1870.

Čtvrť města	Státního obyvatelstva (členů rodin)				zdivného obyvatelstva, zejména				Suma skutečného obyvatelstva	
	číslem na 1000		číslem na 1000		číslem na 1000		číslem na 1000			
	číslem	na 1000	číslem	na 1000	číslem	na 1000	číslem	na 1000		
Staré město	29103	28,3	7678	38,0	8389	26,5	16067	31,0	46060	29,0
Nové město	43946	47,2	9588	47,4	13743	43,4	23331	45,0	73277	46,5
Malá strana	16190	14,3	1991	9,8	4959	15,7	6950	13,4	22140	14,0
Hradčany	4607	4,4	326	1,6	1007	3,2	1333	2,6	5940	3,8
Josefov	6131	5,8	637	3,2	3528	11,3	4165	8,0	10296	6,5
Praha	105867	100,0	20220	100,0	31626	100,0	51846	100,0	157713	100,0

Ve skutečném obyvatelstvě	nalozá se na procentech				
	státního obyvatelstva (členů rodin)	čeledinů	podnájemníků	viromadě	celkem
Starého města	65,1	16,7	18,2	34,9	100,0
Nového města	68,2	13,1	18,7	31,8	100,0
Malé strany	68,6	9,0	22,4	31,4	100,0
Hradčan	77,5	5,5	17,0	22,5	100,0
Josefova	59,5	6,2	34,3	40,5	100,0
Prahy vůbec	67,1	12,8	20,1	32,9	100,0

	Na jeden obývaný dům připadá			na jednu nájemnou stranu připadá			jeden čeledin	jeden podnájemník
	členů rodiny	čeledinů	podnájemníků	členů rodiny	čeledinů	podnájemníků		
na Starém městě	30,1	7,7	8,4	3,7	0,9	1,0	6,0	5,5
na Novém městě	35,0	6,7	9,4	3,7	0,7	1,0	7,6	5,3
na Malé straně	28,8	3,8	9,4	3,2	0,4	1,1	11,1	4,5
na Hradčanech	24,8	1,9	5,1	3,5	0,2	0,8	18,2	5,9
v Josefově	23,0	3,4	13,2	3,9	0,4	2,1	16,1	9,9
v Praze vůbec	31,1	5,2	9,1	3,7	0,7	1,1	7,7	5,7

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA CAPITAL CITY OF PRAGUE

26-1. Vybrané údaje o městských částech hl. m. Prahy k 31. 12. 2009
Selected data of city sections of Prague: 31 December 2009

Městská část City section	Správní území Administrative district	Výměra (ha) Area	Počet částí Number of parts	Počet obyvatel (tisíců lidí) Population as per 1000 *				
				1970	1980	1991	2001	
Hl. m. Praha		49 610	145	1 142 795	1 182 100	1 214 174	1 189 106	1 249 526
Praha 1	Praha 1	554	7	88 279	82 719	82 590	34 581	35 552
Praha 2	Praha 2	416	4	32 305	32 960	31 073	51 003	49 330
Praha 3	Praha 3	648	4	112 140	92 330	81 927	72 040	72 487
Praha 4	Praha 4	2 419	10	188 585	164 737	143 700	131 987	129 476
Praha-Kurátice	Praha 4	810	1	3 259	3 478	3 321	5 470	9 458

26-2. Obyvatelstvo městských částí hl. m. Prahy podle pohlaví a věku k 31. 12. 2009
Population of Prague: City sections, by sex and age, 31 December 2009

Městská část City section	Obyvatelstvo ve věku Population aged			Muži ve věku Males aged			Ženy ve věku Females aged		
	0-14			15-64			65 a více		
	0-14	15-64	65 a více	0-14	15-64	65 a více	0-14	15-64	65 a více
Hl. m. Praha	169 238	892 744	201 044	79 712	447 993	80 811	75 626	444 758	120 433
Praha 1	3 354	22 154	4 984	1 706	11 499	1 964	1 645	15 665	3 520
Praha 2	4 978	38 500	7 910	2 517	18 775	3 549	2 462	17 725	4 861
Praha 3	7 808	52 798	12 790	4 022	28 891	4 798	3 888	28 908	8 502
Praha 4	14 075	85 857	29 543	7 299	42 632	11 698	6 776	43 225	17 877
Praha-Kurátice	1 461	6 101	896	780	3 047	382	681	3 054	504

Městská část City section	Dětská bytí Dwellings completed			z toho		
				v bytových domech (vč. nástaveb, přístavků, vstřívků) in multi-dwelling buildings (incl. extensions)		v rodinných domech (vč. nástaveb, přístavků, vstřívků) in family houses (incl. extensions)
	2007	2008	2009	2007	2008	2007
Hl. m. Praha	9 432	6 228	7 387	8 333	5 178	6 482
Praha 1	34	-	46	51	-	42
Praha 2	77	484	85	63	474	84
Praha 3	133	67	39	133	67	39
Praha 4	306	392	395	273	354	330
Praha-Kurátice	229	64	38	189	6	7

Údaje v ročence z roku 1871 a z roku 2009 (ukázky).

Zdroj: Statistická příruční knížka královského hlavního města Prahy na rok 1871; Ročenka hlavního města Prahy 2009

dy). Kanceláři pak bylo uloženo, aby „data vždy za Prahu a každou spojenou obec zvlášť a potom teprv hromadně se vykazovala“. Tato věta má přesah i do současné statistické praxe. Jevy by měly být sledovány a publikovány za menší územní celky, samozřejmě s ohledem na statistickou vypovídací schopnost dat. Taková data jsou

žádaná nejen zástupci regionů, měst a obcí, ale i veřejností.

I v současnosti je vydávána Ročenka hlavního města Prahy. Nikoliv ovšem pod hlavičkou statistické kanceláře spadající pod Magistrát hl. m. Prahy, ale v rámci Českého statistického úřadu a oddělení regionálních analýz a informačních služeb. Jak vypadaly údaje v ro-

čence z roku 1871 a v té současné, můžete porovnat na obrázku.

Statistická data dnes

V současné době jsou v Ročence hl. m. Prahy publikována vybraná data nejen za Prahu celkem, ale i za 22 správních obvodů Prahy a také 57 městských částí. Jsou to zejména

demografická data (pohyb obyvatelstva a počet obyvatel, věkové složení obyvatel), dále údaje o uchazečích o zaměstnání a volných místech, dokončených bytech. Publikujeme také výměry městských částí, základní údaje ze školství a sociálního zabezpečení a další data. Všechna lze nalézt buď v tištěné ročence nebo na webových stránkách pražského pracoviště ČSÚ www.praha.czso.cz.

Většina statistických dat se dnes získává díky povinnosti zpravodajských jednotek a ochotě respondentů vypovídat pravdivě na otázky příslušných šetření. Úkolem ČSÚ je co nejméně zatěžovat respondenty a přitom uživatele uspokojit potřebnou šíří a věrohodností statistických údajů. Naším cílem je zabezpečovat občany o smyslu našich šetření tak, abychom mohli i v dalších publikacích zveřejňovat údaje týkající se nejen Prahy a jejích částí, ale i celé republiky.

Jana Podhorská
oddělení regionálních analýz a informačních služeb Praha

Demografická konference

Česko a Slovensko ve společném státě a samostatně, podobnosti a odlišnosti. Takové je téma XLI. konference České demografické společnosti.

Dvoudenní konference se letos uskuteční v Olomouci a bude zahájena ve čtvrtek dne 26. 5. 2011 v 10:30 h v areálu Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého. Účastníci čeká bohatý program plný odborných vystoupení či kombinovaných sdělení formou posterů. Účast přislíbila řada uznávaných demografů a dalších odborníků na populační tematiku. Ukončení celé konference je plánováno dne 27. 5. na 16:00 hodin.

Foto: Přírodovědecká fakulta UP Olomouc (zdroj: www.stavbaweb.cz).

V případě vašeho zájmu zašlete vyplněnou přihlášku organizátorovi, Ing. Vladimíru Poláškoví, na

e-mail vladimir.polasek@czso.cz do 30. 4. 2011. Informace, pozvánku a potřebné přihlášky naleznete na internetových stránkách České demografické společnosti www.natur.cuni.cz/cds. Konference je bez konferenčního poplatku otevřená široké veřejnosti a jste na ni velmi srdečně zváni.

Jarmila Benešová
oddělení regionálních analýz a informačních služeb Olomouc

ČSÚ na Twitteru

Český statistický úřad začal tweetovat 1. dubna 2011

ČSÚ se tak přidal k jediným dvěma českým úřadům, které na této sociální síti již aktivně působí (Úřad vlády ČR a Česká daňová správa). Twitter je mikrobloginový systém, který umožňuje uživatelům posílat a číst příspěvky zaslané jinými uživateli. Zpráva se označuje jako „tweet“ a má max. délku 140 znaků. Účet ČSÚ na Twitteru sledujte pod [@statistickyurad](https://twitter.com/statistickyurad).

(redakce)